

สพฺเพปี ตถาคคสฺส ปหีนา ฯ มยฺหํ ปหีนาติ วคฺคพฺเพปี มมฺกาทเรน อคฺคตํ
 อนุภฺจิปฺนฺโต ฐมฺมํ เทเสติ ฯ เทสนาวิลาโส วา เอส ภควโต ฯ

๒. ตคฺค ปหีนาติ จิตฺตสนฺดานโต วิคฺคา ชหิตา วา ฯ เอคสฺมี
 ปนฺตเถ กรณฺเ สามีวณฺํ ทฏฺฐพฺพํ ฯ อริยมคฺคสคฺคเณน อฺจุฉินฺนํ คณฺหา-
 วิชฺชามยฺมํ มฺลเมตฺตสนฺติ อฺจุฉินฺนมฺลลา ฯ ตาลวคฺคฺ วิช เนสํ วคฺคฺ กคฺนฺติ
 ตาลาวคฺคฺกตา ฯ ขธา หิ ตาลรฺกฺขํ สมฺมํ อฺทฺทริคฺวา ตสฺส วคฺคฺมคฺเต คสฺมี
 ปเทเส กเต น ปฺน ตสฺส คาลสฺส อฺปฺปคฺติ ปณฺณายติ เอวํ อริยมคฺคสคฺคเณน
 สมฺมเล รฺูปาทิเรเส อฺทฺทริคฺวา เตสํ ปฺพเพ อฺปฺปนฺนปฺพพภาเวน วคฺคฺมคฺเต
 จิตฺตสนฺदानเ กเต สพฺเพปี เต ตาลาวคฺคฺกตาติ วุจฺจนฺติ ฯ อวิรฺุหิธมฺมตา วา
 มคฺคกฉินฺนตาโล วิช กตาติ ตาลาวคฺคฺกตา ฯ ชสฺมา ปนฺ เอวํ ตาลาวคฺคฺกตา
 อนภาวํ กตา โหณฺติ ขธา เนสํ ปจฺฉภาวาโว น โหติ ตถา กตา โหณฺติ ตสฺมา
 อหา อนภาวํ กตาติ ฯ อยฺมํ เหตุคฺค ปทจฺเจโท อนุภาวํ กตา อนภาวํ กตาติ ฯ
 อนภาวํ กตาติปี ปาโห ฯ ตสฺส อนุภาวํ กตาติ อคฺคฺโล ฯ ตคฺค ปทจฺเจโท
 อนุภาวํ กตา อนภาวํ กตาติ ขธา อนุอฺจฺฉริยา อนุอฺจฺฉริยาติ ฯ

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เคลง ประโยค ป.ธ.๓ แปล มคธเป็นไทย

๑. บัคนี บัณจิตพึงประกอบบททั้งหลายมีอาทิอย่างนี้ว่า อภิวัตติ ด้วย น อักษร ที่ท่านกล่าวไว้ในคำว่า น สมโณ โคตโม นี้ แล้วทราบตามเนื้อความอย่างนี้ว่า พระสมณโคตม ไม่กราบไหว้ ไม่ลูกรับ ทั้งไม่เชื่อเชิญด้วยอาสนะอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลาย จงนั่งบนอาสนะนี้ ๆ ก็ว่า ศัพท์ ในบทเป็นต้นว่า อภิวัตติ นี้ ย่อมเป็นไปในอรรถชื่อว่าวิภาวณะ (คำประกาศตามปกติของชาวโลก) ดูจ วา ศัพท์ ในประโยคเป็นต้นว่า รูปเที่ยง หรือไม่เที่ยง ๆ เรวัญชพราหมณ์นั้น ครั้นกล่าวอย่างนั้นแล้ว ลำดับนั้น เห็นพระผู้มีพระภาคเจ้า ไม่ทรงทำสามิจกรรม มีการกราบไหว้เป็นต้นแก่คน จึงกล่าวว่า พระโคตมผู้เจริญ คำที่ข้าพเจ้าฟังมาแล้ว นี่นั่น เป็นอย่างนั้นจริง อธิบายว่า คำที่ข้าพเจ้าฟังมาแล้ว เป็นเช่นนั้นจริง คือข้อที่ข้าพเจ้าฟังมาและเห็นมานั้น สมกัน คือเสมอกัน ได้แก่ ถึงความเป็นอย่างเดียวกัน โดยความหมาย ๆ เรวัญชพราหมณ์ กล่าวอ้าข้อที่ตนฟังมาพร้อมทั้ง ข้อที่ตนเห็นมา อย่างนี้ว่า พระโคตมผู้เจริญ ไม่กราบไหว้ ไม่ลูกรับ พราหมณ์ผู้แก่ ผู้เฒ่า ผู้ใหญ่ ผู้ล่วงกาลผ่านวัยมาโดยลำดับ หรือไม่เชื่อเชิญด้วยอาสนะเลย เมื่อจะคำหนิ จึงกล่าวว่า ตยิท โภ โคตม น สมฺปนฺนเมว ดังนี้ มีอธิบายว่า การที่พระองค์ไม่ทรงทำสามิจกรรมมีการกราบไหว้เป็นต้นนั้น ไม่สมควรเลย ๆ

ในคำว่า ปริยาโย เป็นต้นนั้น ฟังทราบวินิจฉัยดังนี้ การณะ ชื่อว่า ปริยาย ๆ ก็ ปริยายศัพท์นี้ ย่อมเป็นไปในเทศनावาระและการณะ ๆ ความจริง ปริยายศัพท์นั้น ย่อมเป็นไปในเทศนา ในคำทั้งหลายมีอาทิว่า ท่านจงทรงจำพระสูตรนั้นไว้ว่า มฐฺปิณฺจิกเทศนา ดังนี้ นั่นเอง ๆ เป็นไปในวาระในคำทั้งหลายมีอาทิว่า ลูก่อนอนนทฺ วันนี เป็นวาระของใครหนอแล เพื่อโอวาทภิกษุณีทั้งหลาย ๆ เป็นไปในการณะ(เหตุ)ในคำทั้งหลายมีอาทิว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ดังข้าพระองค์ขอโอกาส ขอพระผู้มีพระภาคเจ้า โปรดตรัสบอกเหตุอื่น โดยประการที่ภิกษุสงฆ์นี้จะดำรงอยู่ในพระอรหัตฺ ฯ ในที่นี้ ปริยาย ศัพท์

นี่นั่น ข้อมเป็นไปในการณะ (เหตุ) ๑ เพราะฉะนั้น ในบทว่า ปริยาโย นี้ พึงเห็นเนื้อความอย่างนี้ว่า ลูกก่อนพราหมณ์ บุคคลกล่าวหาเราว่า พระโคตม ผู้เจริญ เป็นคนไม่มีรส ดังนี้ พึงพูดถูก คือถึงการนับว่าพูดไม่ผิด ด้วยเหตุใด เหตุนั้น มีอยู่จริง ๑ ฉะนั้น ก็เหตุนั้น เป็นอย่างไร ๑ แก้วว่า ลูกก่อนพราหมณ์ รสในรูป (ในเสียง ในกลิ่น ในรส) รสในโณฏฐัพพะ เหล่านั้นใด รสในรูปเป็นต้นเหล่านั้น ตถาคคละได้แล้ว ๑ ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสอธิบายไว้ อย่างไร ๑ แก้วว่า ตรัสอธิบายไว้อย่างนี้คือ รสในรูป รสในเสียง รสในกลิ่น รสในรส รสในโณฏฐัพพะ กล่าวคือความยินดีในกามสุข เหล่านั้นใด ที่เกิดขึ้น แก่เหล่าปุถุชน แม้ผู้ที่ชาวโลกสมมติว่าเป็นผู้ประเสริฐด้วยอำนาจชาติ หรือด้วย อำนาจความอุบัติ ผู้ยินดี เพลิดเพลิน กำหนด อารมณ์มีรูปารมณ์เป็นต้น รสในรูป เป็นต้นเหล่าใด ที่อุครังโลกนี้ไว้เหมือนผูกที่คอ และบังจิตเรียกว่า สามัคคีรส เพราะเมื่อมีความพร้อมแห่งวัตถุและอารมณ์เป็นต้นก็เกิดขึ้น รสเหล่านั้น แม้ทั้งหมด พระตถาคคละได้แล้ว ๑ แม้เมื่อควรจะตรัสว่าเราละได้แล้ว พระองค์ ก็ทรงแสดงธรรม ไม่ยกพระองค์ขึ้นข่มด้วยมมังการ ๑ อีกนัยหนึ่ง นั้น เป็นเทศนา วิลาส (ความงดงามแห่งเทศนา) ของพระผู้มีพระภาคเจ้า ๑

๒. บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า ปทีนา ความว่า รสในรูปเป็นต้น ของตถาคคไปปราศจากจิตสันดานหรืออันตถาคคละได้แล้ว ๑ ก็ในอรรถนี้ พึงเห็นฉฎฐวิภักติในคตติยาวิภักติ ๑ รสในรูปเป็นต้นเหล่านี้ ชื่อว่ามีรากเหง้า อันตถาคคถอนขึ้นแล้ว เพราะมีรากเหง้าอันสำเร็จด้วยคัมหาและอวิชา อันตถาคคถอนขึ้นแล้ว ด้วยศัตราคืออริยมรรค ๑ พื้นที่ของรสในรูปเป็นต้น เหล่านั้น อันตถาคคกระทำแล้วให้เป็นจุดพื้นที่ของคันดาล เหตุนั้น รสในรูป เป็นต้นเหล่านั้นนั้น ชื่อว่า คาลวัตถุกตา (อันตถาคคกระทำให้เป็นพื้นที่จุดพื้นที่ ของคันดาล) ๑ เหมือนเมื่อบุคคลขุดคันดาลพร้อมทั้งรากแล้วทำที่ส่วนนั้น ให้เป็นเพียงพื้นที่แห่งคันดาลนั้น คาลคันนั้น ข้อมไม่ปรากฏเกิดขึ้นอีก ฉนใด

เมื่อตาดาคดอนรสในรูปเป็นต้น พร้อมทั้งรากเหง้าด้วยศัสตราคืออริยมรรคแล้ว
 ทำจิตสันดานให้เป็นชื่อว่าเพียงพื้นที่ เพราะรสในรูปเป็นต้นเหล่านั้น
 เคยเกิดมาก่อน รสในรูปเป็นต้นเหล่านั้นแม้ทั้งหมด จึงเรียกว่า อันตาดาคดกระทำ
 ให้เป็นพื้นที่จุดพื้นที่ของคันดาล ฉะนั้น ๑ อีกอย่างหนึ่ง รสในรูปเป็นต้น
 เหล่านั้น อันตาดาคดกระทำแล้วให้มีอันไม่งอกขึ้นเป็นธรรมดา จุดคันดาล
 ที่ถูกตัดยอดแล้ว เหตุนี้ จึงชื่อว่า ตาลาวัดถูกดา(อันตาดาคดกระทำให้เป็นจุดดาล
 ยอดคว้น) ๑ อนึ่ง เพราะรสในรูปเป็นต้นเหล่านั้น อันตาดาคดกระทำให้เป็นพื้นที่
 จุดพื้นที่แห่งคนดาล โดยนัยที่กล่าวแล้วนี้ ข่อมเป็นอันกระทำแล้วให้ไม่มีต่อไป
 คือ ข่อมเป็นอันกระทำแล้ว โดยประการที่รสในรูปเป็นต้นเหล่านั้น จะไม่มีเกิดขึ้น
 ในภายหลัง ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า อนภาวํ กตา ๑ ก็ในบทว่า
 อนภาวํ กตานิ ตัคบทคังนี้ คือ อนุภาวํ กตา เชื่อมบทเป็น อนภาวํ กตา แปลว่า
 กระทำไม่ให้มีในภายหลัง ๑ บาลีว่า อนภาวํ กตา คังนี้ ก็มี ๑ บาลีนั้นมีความว่า
 รสในรูปเป็นต้น ถึงความไม่มีต่อไป ๑ ในบทว่า อนภาวํ กตา นั้น ตัคบทคังนี้
 อนุภาวํ กตา เชื่อมบทเป็น อนภาวํ กตา เหมือนตัคบทว่า อนุจตุริยา
 เชื่อมบทเป็น อนจตุริยา ฉะนั้น ๑